

СВЯТКУВАННЯ 200-РІЧЧЯ КОБЗАРЯ В КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

4 березня 2014 р. в Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка відбулася Академічна дискусія “Концепти Тараса Шевченка”, організована кафедрою історії української літератури та шевченкознавства. “Знаменно, що нинішня Академічна дискусія присвячена таким глибоким і невичерпним поняттям, як концептосфера Т. Шевченка і її наповнення, а відтак – і наповнення нашої свідомості, ментальності, духовності та налаштованості на відстоювання нашого майбутнього”, – розпочав зустріч заступник директора *В. Чемес* і привітав усіх від імені дирекції Інституту. Модератор проекту *Г. Усатенко* представила учасників Академічної дискусії, яка стала 10-ю в рамках проекту “Українська гуманітаристика: діалог культур між Сходом і Заходом”, ініційованого Інститутом філології за підтримки журналу світової літератури “Всесвіт”. Вона розповіла, що до організації нинішньої дискусії її спонукали дві обставини. Перша – це вирізьблення з дерева постаті Т. Шевченка на Майдані Незалежності, що символізує “стихію народного духу, який творить свого Шевченка, актуального в часі”. Другим чинником стало читання Шевченка та ініціювання заходів до його 200-річчя на двох форумах Євромайдану (в Одесі та Харкові). “Ці події засвідчують синтез, складне переплетіння суспільно-політичного контексту та

заглиблено академічного вивчення Шевченка в стінах університетів. І саме в моменті Шевченка вони найближче сходяться”.

Завідувач кафедри історії української літератури та шевченкознавства *О. Сліпушко* запевнила, що, незважаючи на складні суспільно-політичні зміни, які нині переживає Україна, слід гідно відзначити ювілей Т. Шевченка. Вона нагадала складну історію святкування попередніх великих річниць Кобзаря. Нині 200-річний ювілей українського Генія Україна зустрічає зі значними здобутками, головний з яких – її незалежність, виборена в лютому цього року. “Сподіваюся, що ми в мирі відзначимо березневі шевченківські дні”, – підсумувала *О. Сліпушко* й порівняла умови нинішнього святкування з концертом *Д. Шостаковича*, який виконував свою знамениту Симфонію №7 у блоkadному Ленінграді 1942 року.

Директор Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка акад. *М. Жулинський* порушив проблему освоєння Шевченком духовного простору України. На питання, чому Шевченко так уважно намагався пізнати весь національний простір українського буття, відповідь очевидна, вважає учений: “він формував українську націю як самостійний культурний цілісний організм”. Письменник означував священні місця для України – Дніпро, могили, байраки – бо усвідомлював, що ці матеріальні об’єкти мають сакральне значення. Доповідач детальніше зупинився на концепті *хата* як символі національного дому і держави у творчості Шевченка: “Він намагався через Слово донести до українців чітке усвідомлення, що вони є господарями на своїй землі та у своїй хаті”.

Про філософську традицію прочитання Т. Шевченка вів мову *С. Йосипенко* (Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України). Розмірковуючи про множинність інтерпретацій художніх текстів у просторі та часі, він запевнив, що саме постійне “прочитання Шевченка робить його вічним”. Позиція українського генія проблематична для філософів насамперед тому, що він не писав власне філософських трактатів. Тому світогляд поета на предмет цілісної філософської концепції доводиться аналізувати через його художні твори. “Ми повинні читати твори Тараса Шевченка і праці одне одного про нього. Лише міждисциплінарне дослідження дасть можливість цілісно окреслити поле діяльності письменника”, – підсумував доповідач.

І. Гирич (Інститут історії України НАН України) зробив джерелознавчий екскурс в історію публікацій документальних матеріалів про Т. Шевченка. Він наголосив, що тема Шевченка і його доби ще вповні не досліджена, і сьогодні нам випадає унікальний шанс потрактувати її по-новому. “Він перша людина, яка поставила культурний кордон між Україною і Росією через архетипні поетичні образи”, – сказав доповідач і наголосив на важливості міфотворчості Т. Шевченка, яка й донині мобілізує людей для формування нових національних вимог.

Про здобутки Шевченківської енциклопедії, яку випускає Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ, розповів один із її редакторів *О. Боронь* (Інститут літератури). “Це видання є працею величезної ваги, яке акумулює набуток в царині шевченкознавства за півтора століття”, – переконаний він. Осередям “шеститомної глиби” стало осмислення літературної спадщини Т. Шевченка. Наголосив *О. Боронь* і на значенні для подальшого розвитку шевченкознавства виходу друком завершальних томів Повного зібрання творів у 12-ти томах, у яких прокоментовано мистецьку спадщину Т. Шевченка. Утім, як зауважив доповідач, одна з проблем цього видання полягає в тому, що малюнки з дорожніх альбомів Шевченка спершу (7 том) подано за хронологічним принципом, тоді як у дальших томах альбоми вже відтворено як цілість.

Мистецькій спадщині Т. Шевченка був присвячений виступ *Г. Скляренко* (Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАНУ). Вона розповіла про непрофесійний підхід до дослідження полотен Шевченка-художника за радянських часів. “Хто такий великий художник? Це той, хто відкриває нам щось нове в людині”, і саме таким є Тарас Шевченко – художник зі складною концепцією людини. Найдовершеніші роботи майстра, на її думку, цикл малюнків “Притча про блудного сина” та пізні автопортрети.

Один із організаторів Академічної дискусії головного редактора журналу “Всесвіт” *Д. Дроздовський* зупинився на проблемі перекладів творчості Т. Шевченка у світі, зокрема проаналізував специфіку англійського перекладу вірша “Заповіт” Вірою Річ.

x x x

10-12 березня 2014 року в Київському університеті проходить Шевченківський міжнародний літературний конгрес. 11 березня в Інституті філології відбулося урочисте пленарне засідання і три круглі столи, присвячені феномену Т. Шевченка в українській літературі, рецепції та перекладам спадщини Кобзаря й дослідженням молодих науковців у галузі шевченкознавства.

Хвилиною мовчання в пам’ять про загиблих героїв “Небесної сотні”, які полягли за волю та незалежність українського народу, розпочалося пленарне засідання. “Тарас Шевченко своєю творчістю явив літературу нового типу, показавши, як палко можна любити Бога, як потрібно – добиватися волі та свободи, як сильно – любити свій та інші народи”, – сказав голова засідання, директор Інституту філології *Г. Семенюк*. Він наголосив, як багато важила для Шевченка рідна мова, адже “саме в ній – духовній основі нашої нації – він бачив запоруку виживання і відродження українства”. На всіх крутосхилах історії Шевченко зі своїм “Кобзарем” був поруч – рятував, навчав і скеровував народ, тому нині край важливо розуміти й дослуховуватися настанов і заповітів нашого Пророка. З цією метою на базі Київського університету був створений Всеукраїнський навчально-

науковий центр шевченкознавства, який має стати “ядром для вивчення Шевченка у стінах одного з найдавніших закладів вищої освіти в Україні”.

З вітальним словом звернулася поетеса *Зоя Ружин*. Від імені сільської ради Шевченкового (раніше – село Кирилівка) – “землі, де було завито пуповину Тараса” – вона подарувала Інституту філології почесну відзнаку Батьківщини Кобзаря, Тарасову вербу – гілку з дерева, посадженого в 1850 році Шевченком на казахській землі, а також вишитий “Заповіт” письменника.

Українською мовою звернувся до учасників Конгресу Посол Республіки Узбекистан в Україні п. А. *Абдуалієв*, котрий розповів про вшанування поета в його країні. Так, одна з вулиць у Ташкенті названа ім'ям Т. Шевченка, на якій знаходяться школа його імені, панно з постаттю Кобзаря, викладеною мозаїкою, та відновлений у 2002 р. пам'ятник митцю. Нині з нагоди 200-річчя Шевченка в середніх і вищих навчальних закладах дружньої країни проводяться читання поезій Кобзаря, які, до речі, майже всі перекладені узбецькою мовою.

Про пророче Шевченкове Слово йшлося в доповіді директора Інституту Івана Франка НАН України *Є. Нахліка*. Основним джерелом пророцтв Т. Шевченка є Біблія, а однією з головних іпостасей, в яких фігурує образ поета, є гнівний старозавітний пророк. Серед найяскравіших пророцтв Кобзаря доповідач назвав повалення монархізму в Росії, знищення колоніального режиму 1991 року, появу українського антимесії та “розбрат між синами України – протистояння націоналістів і запродавців”. У реальній історії України, як і інших країн, визволення народу з-під диктаторських режимів виявилось багатоступінчастим процесом. “Тому на кожному з цих етапів активізуються пророцтва Шевченка”, – підсумував доповідач.

На пленарному засіданні також виступили завідувач кафедри полоністики член-кор. НАНУ *Р. Радішевський* на тему “Шевченкіана діаспори” та доцент кафедри історії української літератури та шевченкознавства *С. Задорожна*, яка актуалізувала Шевченкове “Послання...” у світлі нинішніх подій в Україні.

*Анна Муқан
м. Київ*

Отримано 30 березня 2014 р.